

Makale Geliş | Received: 05.03.2024
Makale Kabul | Accepted: 28.09.2024
Yayın Tarihi | Publication Date: 30.09.2024
DOI: 10.20981/kaygi.1447609

Abdulhan ÜNLÜSOY

Doç. Dr. | Assoc. Prof. Dr.
İnönü Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Dinbilimleri Bölümü, Malatya, TR.
İnönü University, Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Sciences, Malatya, TR.
ORCID: 0000-0001-6585-9340
abdulhan.unlusoy@inonu.edu.tr

Deleuzecü Dil Anlayışının Söz Edimleri Kuramı Açısından Değerlendirilmesi

Öz: Söz edimleri kuramı dil fenomenine performatif açıdan yaklaşan toplumsal olguları gündelik yaşamın kendi bağlamı içinde ele almaya çalışan önemli 20. yüzyıl felsefi eğilimlerden biridir. Bu kurama göre dil, toplumsal bir fenomen olarak insanlar arası etkileşim ihtiyacından doğan pratik bir fenomendir. Toplumsal temelli kurumsal yapılarla varlıklarını ve varlıklarının devamını dile borçludurlar. Dilin böyle bir toplumsallığının yanında toplumu aşan, her türlü bireysel müdahalelerle birlikte önceden tasarımların hepsine direnen aşkın bir yönü de vardır. Dil, aynı zamanda yönelimsel formların da taşıyıcısıdır. Bu durum onun bir sembolizm formu olmasından kaynaklanır. Yani dilin bir sembolizm formu olarak bir şeyi temsil ediyor oluşu onun özsel bir özelliği değil bizim zihnimizin yönelimselliğinin bir sonucudur. Bizzat Searle'e göre filozofların sosyal olguları tam anlamıyla açıklamadaki başarısızlıklarının nedeni, onların söz edimleri kuramına ait kavramların bilgisine sahip olmamalarıdır. Dolayısıyla bu makale, böyle bir misyon yüklenen söz edimleri kuramıyla Deleuzecü dil anlayışı arasında birtakım ilgiler kurma amacındadır. Mesela söz edimleri kuramındaki dilin performatifliğinin onun bedenselliğine, performatiflerin önermesel yönlerininse dilsel sembolizme yönelik olduğuyla Deleuzecü dil anlayışındaki dilin bir beden oluşu ve onun aynı zamanda dilsel bir sembolizm biçimi olarak anlaşılması arasında bir benzerlik görülebilir. Aynı şekilde söz edimleri kuramında dilin bir uzlaş sistemi olduğu kabulüyle Deleuzecü anlayıştaki bu dilsel uzlaşımın dilin sınırlarına gönderme yapması arasında da bir ilgi kurulabilir. Ve yine söz edimleri kuramındaki dilin konuşanla dinleyen arasında gerçekleşen aktüel bir iletişim biçimi olduğu inancının bir sonucu olarak dilin temsil yönüne bağlı bir takım politik ve güç ilişkileri temelli fonksiyonu ile Deleuzecü dil anlayışındaki dilin, gramerin ve dili kullananlar arasındaki güç ilişkileri durumları arasında bazı ilgiler kurulabilir. Söz edimleri kuramında oldukça önemli olan yönelimsellik, edimsellik, yinelenebilirlik/dile getirilebilirlik ilkesi gibi kavramlarla Deleuzecü düşüncedeki emir sözlerin işlevleri, yersiz yurtsuzlaşma gibi kavramlar arasında birçok benzerlikler bulmak mümkündür. Bu çalışma, bu açıdan söz edimleri kuramı ile Deleuze'ün dil anlayışı arasında karşılaştırmalı bir ilgi kurma denemesidir.

Anahtar Kelimeler: Dil, Performatif Dil Anlayışı, Söz Edimleri Kuramı, Deleuze, Searle.

Evaluation of Deleuzian Understanding of Language in Terms of Speech Acts Theory

Abstract: Speech acts theory is one of the important 20th century philosophical tendencies that approaches the language phenomenon from a performative perspective and tries to handle social phenomena within the context of daily life. According to this theory, language is a practical phenomenon arising from the need for interaction between people as a social phenomenon. Socially based institutional structures owe their existence and continuation to language. In addition to such a sociality of language, it also has a transcendental aspect that transcends society and resists all preconceptions as well as all kinds of individual interventions. Language is also the carrier of intentional forms. This is because it is a form of symbolism. In other words, the fact that language represents something as a form of symbolism is not an essential feature of it, but a result of the intentionality of our mind. According to Searle himself, the reason why philosophers fail to fully explain social phenomena is that they do not have knowledge of the concepts of speech acts theory. Therefore, this article aims to establish some connections between the theory of speech acts, which undertakes such a mission, and the Deleuzian understanding of language. For example, a similarity can be seen between the fact that the performativity of language in the theory of speech acts is directed towards its corporeality, and the propositional aspects of performatives are directed towards linguistic symbolism, and the fact that language in the Deleuzian understanding of language is a body and is also understood as a form of linguistic symbolism. Likewise, a connection can be established between the acceptance that language is a consensus system in the theory of speech acts and the fact that this linguistic consensus in the Deleuzian understanding refers to the limits of the language. And again, as a result of the belief that language in the theory of speech acts is an actual form of communication between the speaker and the listener, some connections can be established between some political and power relations-based functions of the language depending on the representation aspect and the power relations between language, grammar and language users in the Deleuzian understanding of language. It is possible to find many similarities between concepts such as intentionality, performativity, repeatability/expressibility principle, which are very important in the theory of speech acts, and concepts such as the functions of imperative words and deterritorialization in Deleuzian thought. In this respect, this study is an attempt to establish a comparative relationship between the theory of speech acts and Deleuze's understanding of language.

Keywords: Language, Performative Understanding of Language, Speech Act Theory, Deleuze, Searle.

Giriş

Aktüel bir fenomen olarak dil, insani alanın zorunlu en temel ana koşuludur ve anlam alanına ait kültürel hayatın bütün görünüşlerinde ihtiyaç duyulan bir husus (Uygur 2001: 9) olarak ortaya çıkar. İnsani bir ürün olarak dilin, kültürün kurucu ana ögesi olduğu gibi bizzat kültürden doğrudan etkilenen onun bir parçası olduğu da kabul edilmelidir (Akarsu 1998: 80). Son dönem filozoflarından birçoğu dil fenomenini, zihinlerini meşgul eden merkezi bir konu olarak görürler. Bu düşünürlere göre günümüzdeki epistemolojik, ontolojik hatta politik problemlerle birlikte felsefi problemlerin birçoğunu çözümlenmenin yolu, dilsel analizden geçer. Onlara

göre dünyayı anlamının, algılamının bir yolu da dili anlamakla mümkündür. Dil, dünyayla kurulan ilişkimizi belirler. Biz, dünyayla dil dolayımıyla ilişki kurarız. Yani dil, dünyanın sınırlarını belirleyen merkezi bir konuma sahiptir (Ünlüsoy 2014: 65). Böyle bir ön kabul, özellikle günümüz felsefesindeki son dönem felsefi eğilimlerden Analitik Dil Felsefesi'nin temel tutumunu belirleme noktasında oldukça önemlidir. Bu eğilime göre ortada bulunan felsefi problemlerin birçoğunun temelinde dildeki yanlış analizler bulunur. Dilin sağın hale getirilmesi, mevcut felsefi problemlerin çözümünde oldukça belirleyicidir (Ferré 1999: 2-3). Böyle bir tutum, felsefi anlamda epistemolojik problemlerin diğer felsefi problemlerin önüne geçmesine neden olduğu gibi günümüz Analitik Dil Felsefesi'nin de ayırt edici baskın karakteri olarak öne çıkmıştır.

Analitik Dil Felsefesi'nin formel bilim metodolojisini, toplum bilimleri alanına da uygulamaya çalışma arzusu, toplumsal olguların bağlamlarından soyutlanarak ele alınıp incelenmesine sebep olmuştur. Bu ise toplumsal olguların otantikliğini bozan bir husus olarak onlara gerektiği gibi yaklaşılmasına engeldir. Söz edimleri kuramı 20. yüzyıl ve sonraki dönemlerdeki pozitif bilim metodolojisinin toplum bilimleri alanındaki uygulamalarının zararlarını telafi etmek isteyen akımlar olarak ele alınan hermenötik ve yorumlamacı (İnam 2001: 81-92) akımlarla aynı gayeleri paylaşır. Söz edimleri kuramı da tıpkı onlar gibi toplumsal olguları gündelik yaşamın kendi bağlamları içinde anlaşılmasını sağlayacak bir yaklaşım geliştirme amacındadır. Söz edimleri kuramının dil fenomenine bu bağlamda performatif açıdan yaklaşan en önemli geleneklerden biri olduğu söylenilebilir. Bu çalışma, 20. yüzyıl felsefesinin önemli eğilimleri arasında yer alan söz edimleri kuramı bağlamında Deleuzecü dil anlayışının değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Söz edimleri kuramına göre dil temel, insani ve vazgeçilmez bir fenomendir. Dilin varoluşu ve mevcudiyeti, kendi varoluşundan önce hiçbir kuruma ihtiyaç duymaz. Aksine toplumsal hayatın ve toplumsal kurumların kuruluşu ve varlığını devam ettirmesinde dil, temeldir. Mesela para, yönetim, mülkiyet, evlilik v.b. toplum

temelli kurumsal yapılar, varlıklarının devamını dile ya da en azından ona benzer bir sembolizm formuna dayandırmak zorundadır (Searle 2006: 175). Dil, toplumsal bir fenomen olarak toplumsal bilinçle başlayan hatta onun kadar eski olan insanların diğer insanlarla etkileşim ihtiyacından doğar. Dil, etkileşim zorunluluğundan doğan pratik bir fenomendir (Giddens 2003: 135). Dil, toplumsal bir kurum olduğu kadar aynı zamanda bir değerler sistemidir. Bu anlamda dil toplumu aşan, bireysel müdahalelerin uzağında ve her türlü önceden tasarımların dışındadır. Dil, bireysel olarak yaratılmadığı gibi keyfi bir şekilde birey tarafından da değiştirilemez. Dil, kuralları önceden öğrenilen daha sonra öğrenilen bu kuralların kullanıma alındığı (Barthes 2005: 30) kültürel hayatın öğrenilip aktarılmasında da son derece etkilidir. Dilin sosyal bir fenomen olmasının bir sonucu olarak dilin dile dayanan yönelimsel formların kaynağı da olması gerekir. Dilsel ifadelerin bir şeyleri temsil ediyor oluşu, onların özsel bir özelliği değil bizim zihnimizin yönelimselliğinin bir sonucudur. Searle'e göre sosyal bir fenomen olarak dil, yönelimsel durumların da bir taşıyıcısı olarak görülmelidir (Searle 1991: Introduction viii). Bu nedenle Searle'e göre düşünce tarihindeki birçok filozofun sosyal olguları açıklamadaki başarısızlığının nedeni, söz edimleri kuramına ait yönelimsellik, kolektif niyetlilik, kural yönetimli davranışlar, performatif dil edimleri vb. söz edimleri kuramına ait kavramların bilgisine sahip olmamalarıdır. Yani söz edimleri kuramı sosyal olguların açıklanmasında hayati bir öneme sahiptir (Searle 2005b: 12).

Söz edimleri kuramı açısından bu kurama ait kavramlar kadar dilin performatif yönüne dikkat çekilmesi de önemlidir. Dilin performatif yönü, dil fenomeninin hem bir beden hem de bu bedene ait sembolizm yönüyle ilgisini gündeme getirir. Şöyle ki Austin ve Searle'ün savunmuş oldukları performatif bir dil anlayışında performatifler, anlamın bir ifadesi olarak dilsel bir biçimde gerçekleşen önermesel durumlardır. Bu anlamda performatiflerin, bedenlere ait eylemleri ve tutkuları içererek onları fiiliyata geçirdikleri oranda bedensel olduklarını söyleyebiliriz. Bu durum Deleuzecü dil anlayışındaki dilin aynı anda hem dilsel hem de bedensel olma problematiğiyle ilgili (Stevenson 2009: 79) bir durum olduğunun göstergesidir. Yine

bu hususla bağlantılı olarak dil, bir uzlaşma sistemi olarak alındığında dilin sınırlarının bir problem olarak ortaya çıktığını görürüz. Çünkü dilin bir uzlaşma sistemi olarak alınmasında uzlaşma, bilinmeyenini bilinene indirgemenin bir fonksiyonu olarak işler. Dolayısıyla dilsel uzlaşma, bilinmeyenini bilinene tercümenin, anlaşılmayanı sıradana dönüştürmenin kısacası işitilene tamamıyla söylenene (Çalıcı 2012: 10) çevirmenin bir gramerini açar.

Geneli itibariyle söz edimleri kuramı, dilin aktüel iletişimsel fonksiyonu üzerinde durur. Temel amacı konuşan ve dinleyen arasındaki tarafsız bir iletişimin imkânını araştırmaktır. Tarafsız bir iletişimin imkânı kurula dayalı bir dilin kullanılmasıyla yakından ilgilidir. Bir dili konuşmak demek son derece karmaşık olan kurula dayalı bir davranışta bulunmak demektir (Searle 2000, s. 79). İletişim, dilin bir fonksiyonu olarak konuşulan herhangi bir dil içerisinde gerçekleşen konuşmanın bizzat kendisi yoluyla gerçekleştirilir. İfade ise belirli bir yönelimsellik içindeki kısa ya da uzun dilsel ögeler dizisidir ve yazılı olduğu gibi sözlü de olabilir. Dolayısıyla ifade, konuşanın inisiyatifinde gerçekleşen bireysel bir gayrettir. Ancak bu durum, dilin toplumsal olarak bir uzlaşma içinde gerçekleşen sosyalliğini ve uzlaşma dediğimiz şeyin toplumdan topluma değişen farklılığını değiştirmeyen bir durumdur. Bu anlamda iletişimin toplumsal olduğunu ve bir iletişim aracı olarak konuşmanın, konuşanın dil becerisine, dilbilgisindeki yeterliliğine ve bunu kullanma becerisine bağlı olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Ancak bunun yanında dilsel iletişim şeklimizi doğrudan belirleyen belirli birtakım kuralların varlığı da unutulmamalıdır (Searle 2000, s. 89). Bunlara ilaveten dilin performatif bir tarafı da vardır. Yani biz dili, muhatabımızda belirli davranış değişiklikleri meydana getirmek için de kullanırız (Austin 2007, s. 135). Buradan hareketle Ö. Say Deleuze ve Guattari'nin dil, yazı vb. grafitizm biçimlerinin toplumsal örgütlenmenin şekillenmesindeki büyük önemine dikkatleri çektikleri (Say 2017: 378) sonucuna ulaşır. Buna sebep dilin bu bahsi geçen iletişimsel, bireysel olduğu kadar toplumsal olan performatif yönüdür.

Dilin toplumsal örgütlenmedeki bu tür bir öneminin yanında onun bir tecrübe ya da bir deneyim olması da önemlidir. Yani dil fenomeni geneli itibariyle deneyim alanına yöneliktir. Dilin bizzat kendisi, herhangi bir dışsal eklemlemeye dirençli, tanımlanamayan bir deneyim olarak görülür. Bu durum dilin ya da dilde kullanılan birçok kavramın apofatik bir yapıda olduğunun delilidir. Çünkü dilde, dilin kavramları arasında, düşüncemizin ya da kavramamızın ilerleyebileceği olumlu bir yön bulmak oldukça zordur. Burada düşünce ve kavramanın dışında gerçekleşen dilsel terimlerin herhangi bir şeye gönderme yapmadığı şeylerin tanımlanması durumu vardır (Goodchild 1993: 1). Bütün bu hususların zorunlu sonucu ise bizzat dilin kendisinin kullanım kaynaklı problemlere sahip bir alan olduğudur. Bu duruma dikkat çeken Deleuze, şeyleri tam ve kesin olarak belirlemek için her zaman kesin olmayan yani keyfi sözcükler kullandığımızı iddia eder. Bu nedenle dili incelemenin bir yolu dilsel alışkanlıklarımızın dışına çıkmak ve en sıradan kullanımlarımızda bile olağan dışı sözcükler yaratma gerekliliğinin farkında olmaktır (Leceracle 2002: 26).

Anlamın kullanım merkezli ele alınması, dili kullanan öznenin özneleşme süreçlerinden bağımsız görülemez. Özneleşme, bir toplumsallaşma yoludur. Özneleşme ile biz, bir toplum içinde neyin yapılması neyin yapılmaması gerektiğini öğreniriz. Bu nedenle dilde önemli olan hem dilin temel yapısını, söz dizimini öğrenmek hem de paradigmatik, pragmatik yönünü öğrenmektir. Anlam aslında bir özneleşme işlevidir (Baktır 2013: 107).

Dil alanında öznenin yeri açısından Deleuzecü düşüncede birtakım farklılıklar görülür. Anlamı, onu ifade eden açısından ve onun karmaşıklığı içinde ele aldığımızda anlamın, önermenin ifade ettiğinin dışında var olmadığını görürüz. Yani ifade edilen, kendini ifade edenin dışında değildir. Anlam var mı yok mu tartışmak yerine anlamın kendi otantik koşullarına yoğunlaşmak gerekir. Ancak ifade ile ifade edilenin ayrılığı da kabul edilmelidir. Yani anlam, bir atfetmedir (Deleuze, 2015, s. 39). Şeyin ya da ilişkilerin bir atfedilmesidir. Yani anlam bir olaydır. Anlamın bir olay olması onun sabitlik değil de bir oluş içinde anlaşılması anlamına gelir. Oluş içindeki

akışta ise herhangi bir sabitliğin bulunmayışı, oluşun her türlü kodlamaya karşı bir direnç göstermesinin nedenidir. Bu durum göstergenin ortadan kalkması anlamına gelebileceği gibi dil alanındaki politik problemlerin de başladığı yerdir (Say 2017: 390-391).

Genel karakteristiği açısından Deleuze felsefesi konuşan öznenin ya da benin dışlanması, özneyi merkezî radikal konumundan indirmeye çalışan bir gayret olarak görülebilir. Bu, dil anlayışına da yansır. Deleuze felsefesi dilsel analizin konusunu, ifadede bulunan ya da konuşan olarak değil de bizzat ifade sisteminin kendisi olarak belirler (Deleuze, 2013b, ss. 49-50). Dolayısıyla yukarıda ifade edilenlerle bağlantılı olarak dil konusuna başlamanın üç yolu olduğunu savunur. İlki kişilerdir. Yani gönderen ve alıcılar. İkincisi ifadeler yani gösterendir. Üçüncüsü ise fenomenler dünyasının kökensel deneyimidir (Lecerle 2002: 14-15).

Deleuze, Austin'in söz edimleri kuramını genellikle konuşanın ya da dinleyenin eylemleri üzerinde belirli sonuçlar, etkiler yaratmak olarak görür. Deleuze de buna benzer olarak arzu ve inançlarımızın önermelerdeki tezahürünü ve etki biçimlerini sadece bir çağrışımlar dizisi olarak değil de arzu ve inançları, önermesel nedenler olarak görür. Arzu ve inançlar, ilanların nedensel motorlarıdır. Arzu, bir nesnenin varlığına ya da buna karşılık gelen bir olgu durumuna ilişkin bir göstergenin imajının içsel bir nedenidir. Buna karşın inanç ise varlığı dış bir neden tarafından üretilmesi gerektiği sürece nesne veya olgu durumunun önceden tahmin edilmesidir (Thomas 1996: 363). Her ne kadar Deleuzecü dil anlayışı söz edimleri kuramını, konuşanın dinleyen üzerindeki belli yollarla gerçekleştirdiği etkiler olarak görse de söz edimleri kuramının yönelimsel durumlar üzerinde önemle durması ve konuşanın inisiyatifinin merkeze alınması, bu kuramın tek yönlü bir kuramdan daha fazla durumları gündeme getirmesinin nedenleri olarak görülür.

Deleuzecü Dil Anlayışı ve Söz Edimleri Kuramı: Benzerlik ve Farklılıklar

Deleuzecü düşüncenin, Fransız geleneğindeki felsefenin dilsel dönüş eğilimine mensup ve bu eğilimin ayrılmaz bir parçası olarak görülmesi mümkündür. Ancak Deleuze, dile karşı doğrudan bir düşmanlığı olmasa da en azından derin bir güvensizlik geleneğinin mirasçısıdır. Böyle bir eğilimin Deleuzecü düşüncedeki ana kaynaklarından birinin, Bergson olduğu söylenilebilir (Lecerle 2002: 20). Bergson'un dile olan güvensizliği, kelimelerde ve dilde gördüğü statiklik ya da donukluk yüzünden olabilir. Çünkü dil, kavramların tamamını sağduyuya bağımlı hale getirir. Yani dil, sosyal bir kökene sahip olarak amacını, iş birliğini teşvik edecek biçimde iletişimi yaratmak olarak belirler. Bu durum onun ana işlevinin her zaman toplumsal bir uzlaşım merkezli olduğunu gösterir. Toplumsal olarak iletişimin sağlıklı olması ise realitenin dil tarafından toplumun ihtiyaçlarına göre adlandırılıp sabitlenmesine (Lecerle 2002: 21) bağlıdır.

Geneli itibariyle Deleuze dile karşı kötümser ve güvensiz bir tutum içindedir. Ona göre dil bütün insani yanılsamaların, insanın sorumluluğunun ve onun tabii bir varlık olmasının kökenindedir. Yani dil, düşünce dediğimiz şeyin kaynağı olduğu gibi buna bağlı diğer kötülüklerin de ana kaynağıdır. Ancak yine de Deleuze'e göre dil, felsefenin bir aracı ve onun ortamı, felsefenin ürettiği kavramların alındığı yer olarak görülür (Lecerle 2002: 21). Deleuze için dilin böyle bir paradoksal yönü vardır. Buna bağlı olarak onun dil ve dil felsefesine külliyatında doğrudan yer verdiği görülmez. Bu konular onun eserlerinde dolaylı ve başka bağlamlarda ele alınan konular olagelmıştır.

Dilin sosyal ve kamusal bir mesele olduğunun en hararetli savunucuları arasında Searle'ün söz edimleri kuramını görürüz. Bu temel fikirden hareket eden Searle, anlamla ilgili bütün meselelerin sosyal ve kamusal bir mesele olduğu görüşündedir (Searle 2005a: 363). Bu düşünceleri destekler nitelikte Deleuze ve Guattari de dil kullanımını, karmaşık dinamik bir durum olarak daha çok pratik alanla ilişkisi içinde ve toplumsal ilişkileri oluşturan kompleks dinamik bir eylem olarak görürler (Barton 2003: 229). Hakikat ya da gerçeklik hususunda ise onun bir

icat, iktidar ve güç ilişkileri içerisindeki bir konum ya da konjonktürel bir durum olduğu kanaatindedirler (Çalıcı 2019: 271). Bu bağlamda Deleuze ve Guattari'ye göre dilde bireysel ifadeler yoktur ve asla olamaz. Her bir ifade metinsel bir düzenlemenin, başka bir deyişle kolektif sözceleme faillerinin bir ürünüdür. Kolektif bir ifade öznenin içinde değil bütünüyle öznenin dışındadır. Bir ifadenin kaynağı bireysel, toplumsal ya da ulusal olsun her halükârda politiktir. Orijinal bir sanatçı bile yalnızca bahsi geçen bu kolektivitelerin bir işlevi ya da belirli bir topluluğun sözcüsüdür (Deleuze & Guattari 1993, ss. 31-32). Deleuze ve Guattari kelimelerle şeyler, özne ile nesne, düşünce ile madde gibi düaliteler arasındaki ayrımların birer dil yanılması olduğunu savunurlar. Onlara göre dil kökeni, önceliği veya hiyerarşisi olmayan, içinde tuhaf çekimlerin ve bağlantıların olduğu, ortasından tekilliklerin üretildiği bir yer (Lecerle 2002: 27) olarak görülür. Deleuze ve Guattari dilde edimsel bir ifadede bulunan bir öznenin önceliğini, pragmatik bir dilbilim kavramsallaştırmasında reddederler. Performatifler edim sözler tarafından açıklanır. Tersine değil. Söylemsel olmayan ya da örtülü varsayımları oluşturan şey, edim sözlerdir. Edim sözler ise kolektif, uzlaşım sal söz bileşimleri, hukuki fiiller veya hukuksal fiillerin eş değerleriyle açıklanırlar. Bütün bunlar dilde özneleştirme işlemlerine veya öznelerin atanmasına dayanmak yerine aslında bunların dağılımını belirler (Barton 2003: 247).

Deleuze, dili bir epifenomen olmasa da bir şeye dayanan ikincil bir olgu olarak alma eğilimindedir. Yüzeylerin ve düzlemlerin filozofu olarak Deleuze için dil, daima yüzeysel bir alan, yüzeylerin bir etkisidir. Ama Deleuze dilin de kapsamında olan yorum ve metaforun da karşısındadır. Ona göre edebiyat, büyük oranda bir söz dizim ve bir üslup meselesi olarak görülür. Dille doğrudan ilgili olan edebiyat, üslup, anlam v.b. konulara Deleuze'ün eserlerinde ara ara rastlamak mümkündür. Mesela "Anlamın Mantığı" isimli eseri bir anlam teorisi, "Bin Yayla" bir pragmatik, "Klinik ve Kritik" ise bir üslup ve şiirsel bir dil teorisi kitabı olarak görülebilir (Lecerle 2002: 2-3).

Deleuzecü düşünce açısından anlam, bir fikrin yaptığı iş, ortaya çıkardığı etki ve kuvvet derecesi açısından değerlendirilir (Deleuze 2015: 90). Yani aslında anlam Stoacı anlamda bir olay yaratmadır (Deleuze 2015: 25-203). Anlam, bir oluşun hem virtüel hem de aktüel boyutuna eşlik eder. Bu anlamda anlam; hisler, değerler ve eylemlerin bir sentezi olarak alınmalıdır. Yani anlam, sadece yüzeydeki bilincin, gösteren semiyotiğiyle değil derinlerdeki bilinç dışı oluşun göstermeyen semiyotiğiyle de ilgilidir (Uslu 2020: 127). Dolayısıyla Deleuzecü anlam teorisinin yüzeylerden derinliklere doğru olan ve anlamı, içinde doğduğu maddesellik/bedensellik içinde düşünmemizi isteyen bir teori olduğu söylenilebilir. Burada özneye başvurunun bir asgariliği görülür. Peki öznenin ihmal edildiği hatta öznesiz bir anlam teorisi nasıl mümkün olabilir? Bu tamamen bir etoloji(duygulanımların) ve yeğinlik düzeylerinin imkânıyla ilgilidir (Uslu 2020: 126).

Deleuze ve Guattari açısından cümleler, önermeler anlam yoluyla değil her bir cümlenin anlamı, birbirleri üzerindeki etkileri (Deleuze 2017: 169-211), her bir ifadenin daha sonraki ifadeler için örtülü ön varsayımlar olarak hareket etmesi, birleşmesi yoluyla olur (Baktır 2013: 106). Deleuze'ün metafora olan düşmanlığı bu açıdan onun dil anlayışının merkezidir. Onun dil anlayışı metafordan metamorfoza bir geçiştir. Bu temsilî bir dil anlayışından uzaklaşma, nesnelere dünyasına dalmış, onlara müdahale eden, onlarla makineler oluşturan, yoğunlukları yakalayan ve dağıtan, kendisi de onun parçası olan bir dil kavramına doğru genel bir yersiz yurtsuzlaşma ve yeniden yerli yurtlulaşma hareketidir (Deleuze & Guattari 2000 ss. 30-31).

Deleuze "Anlamın Mantiği" isimli kitabında bizzat anlamın yapısından kaynaklanan paradoksları ve anlamın oluşum koşullarını ele almaya çalışır. Ona göre anlam, klasik anlayışın aksine önermelerin göndermeleri ile değil onları ifade edip kuran öznelerle ve önermenin dışındaki başka koşullarla ilişki durumlarıyla ele alınmalıdır. Stoacıların izlerini takip ederek önermelerin ne fiziksel ne de cisimsel

varoluşa sahip olduğunu söyleyemeyeceğimizin altını çizen Deleuze, önermelerin işaret ettiği şey durumlarından bağımsız, onlardan ayrı ve önermeyi ifade eden öznelerin zihinsel içeriğinden bağımsız düşünülen tümel kavramlardan ayrılan saf olaylar (Uslu 2020: 119) olduğu kanaatindedir. Deleuze'de anlam, yüzeyle ait bu meseleler etrafında değil bedenlerin derinliklerine ait meseleler etrafında ele alınır.

Söz edimleri kuramı yaklaşımında hem Searle'ün hem de Austin'in edim söz edimlerinin bir sınıflamasıyla yetinip kalması, dilsel ifadelerin bağlamsal niteliğine vurgu yapan evrensel hipotezler ortaya koymada yetersiz görülmüştür. Çünkü dilde temsil merkezli, genel-geçer, kapsamlı bir bağlam durumunun ele geçirilerek belirlenmesi oldukça zor bir durumdur. Buna rağmen edimsellik durumları, politik açıdan zorlayıcı bir güç kullanımını meşrulaştırmak için ideal bir konuşma durumunu ve evrensel ilke ve kuralları sunma eğilimindedir. Yine söz edimleri teorisindeki yinelenebilirlik/dilegetirilebilirlik ilkesiyle emir söz ifadelerinin, belirli bir toplumun normatif bağlamları ve sıradan durumlarının yanı sıra sosyal yapıları, kurumları ve kültürel pratiklerini meşrulaştırmaya ve bunlara meydan okumaya hizmet eden pratikler olarak görülmesi gerekir (Barton 2003: 229). Deleuzecü dil anlayışındaki azınlık/minör dilin majör dil olarak görülen edebiyat ve siyasetin büyük dilini benimsememesi, onun içinde kekeleyerek feryat etmesi bu bağlamda değerlendirilebilir (Deleuze 2013a, s. 140). Şurası Deleuze için önemlidir: Yinelenebilirlik/dilegetirilebilirlik siyasi anlamda belirli bir normatif siyasetle tanımlanamaz. Yinelenebilirlik/dilegetirilebilirlik anlamlandırma süreci ve onun merkezi ortamı olan dilde meydana gelir. Ancak dil, hiçbir zaman tarafsız değildir. Yalnızca saptayıcı, temsilî ya da tanımlayıcı değildir. Dilin kendisi de bir güç ve şiddet ürünüdür. Dil, indirgenemez bir gücün ürünüdür. Dilin böyle bir güçten ayrılma imkânı yoktur (Deleuze 2013a, s. 137).

Dil çalışmalarında ilk önce güç ve gücün bedenselleşmesi daha sonra ise bu bedenleşmenin maddiliği üzerine yoğunlaşılması gerekir. Çünkü güçlerin bedenlerden gelip yine bedenler üzerine etki etme gibi bir özelliği vardır ve dilin de

kurucu bir bedenselliğe sahip olduğu görülür. Dil, bedenden çıkarak bedene bir baskı uygular. Hem nesne hem de özne kuvvetler açısından dil, etkin güçleri ifade eder, onları somutlaştırır. Tepkin güçlere ise tanıklık eder. Dilsel ortamlar gücün fiziksel olarak iletildiği ortamlardır. Dilin sahip olduğu bu tür bir bedensellik, maddilik; içinde kuvvetin ifade edildiği, farklı kuvvetlerin ilişkisi açısından değerlendirilip ölçüldüğü toplumsalın, kurumların, ritüel ve pratiklerin ve bu tür maddi unsurlar dizisi tarafından üretilen söz edimlerinin maddiliğidir (Deleuze, 2015, s. 107). Dil, yalnızca bedensel güçlerin değil aynı zamanda toplumsal güçlerin de alanı olduğu için dil incelemeleri temelde politiktir. Gramer belirteçleri dilsel gücün belirteçleridir (Lecerle 2002: 167-168).

Bu konuyla ilgili olarak söz edimleri kuramı teorisindeki edime, kullanıma verilen önceliğin, saf ve bütünlüklü bir özne fikrini varsaydığı için dilin politik yönüyle doğrudan ilgili olduğu düşünülebilir. Şöyle ki, Austin ve Searle asalak söylemin mantıksal olarak standart normal kullanıma bağlı olduğunu varsayar ve araştırma dışı bırakır. Derrida ise bu tür kullanımın dilin dışında olmadığını dilin içinde olduğunu varsayar. Derrida'ya göre yinelenebilirlik/dilegetirilebilirlik hem normatif kuralı ya da geleneği hem de onun ihlalini, dönüşümünü, simülasyonunu ya da taklidini mümkün kılar. Hem kuralı hem ihlali hem geleneği hem de yeniliği işaretlemek demektir bu. Yinelenebilirlik aynı anda yerleşik ve kodlanmış kurallara veya yasalara uyulmasının yanı sıra bu kural ve yasalara itiraz edilmesine, direnilmesine veya çiğnenmesine izin veren koşulu da açıklar. Dolayısıyla yinelenebilirlik yalnızca yasaları ve sosyal kuralları uygulamak veya bunlara itiraz etmek için değil dilin kullanımıyla (Deleuze 2015: 29) ilgilidir. Aynı zamanda bu tür yasa ve kuralların tekrarlanarak yasalaşması veya uygulanmasının belirli kimlik ve normallik kavramlarını sürdürdüğü gerçeğini vurgulamaktır. Bu bakımdan tekrarlanabilirliğin asalak etkileri, bir siyasi müdahale tarzı, kuralları ve sosyal normları ihlal etmenin bir yolu olarak işlev görür. Söz edimleri teorisi kullanıma, edime önceliği olan saf bütünlüklü bir özne fikri varsayar (Barton 2003: 233).

Bu anlamda Deleuze ve Guattari'nin dil anlayışları açısından Saussure ve Chomskyci göstergebilimden anlam, gösterge ve yoruma odaklanan yapısalcı yaklaşımdan ayrıldıkları görülür. Stoacı dil anlayışından hareketle dil teorisinde anlamı virtüel bir olay, dilin yüzeysel bir etkisi olarak anlarlar (Stevenson 2009: 78-79). Onlar dil konusunda olay ile anlamın bir karışımını tercih ederler ve dilde içkinlik düzleminde izlenen tekillik çizgilerini dağıtan bir anlayışa sahiptirler. Edebi metinlerin bu açıdan kuralları yıkan yaratıcılığını kutlarlar. Bunu dil anlayışlarının merkezi yaparlar. Öznenin, varlığını dil içinde sürdürdüğü bir söylem geliştirirler. Deleuze ve Guattari kendimizi dilde yasa ve kuralların sabitliği ile desteklenmiş sürekli değişen bir dünyada bulmamız gerektiğini, sürekli değişimler, hızlar, yoğunluklar ve kaçış çizgilerine dikkatleri çekerler (Lecerle 2002: 156).

Yersiz yurtsuzlaşma dilsel bir işaretin ya da gösterenin verili bir bölgesellikten kurtarılmasını ifade eder. Tıpkı yinelenebilirlik gibi. Bu da bir kaçış çizgisini oluşturur. Deleuze ve Guattari'ye göre dilsel gösteren bir şeyi veya olayı kendisi sunmayıp bunun yerine neyi ifade ettiğinin bir temsilini sunması bakımından yüksek derecede yersiz yurtsuzlaşmayı içerir. Deleuze ve Guattari'ye göre dil hiçbir zaman ayrıcalıklı bir gösterene ulaşmayan bir göstergeler rejimi içerisindeki bir gösterenler zincirinde erteleme ve farklılık mantığına göre işler. Böyle bir dil algısında bir toplumdaki politik yapıları ve pratikleri düzenlemek için gösterge rejiminin arzu ve madde akışlarını düzenlemek için geliştiği fikri hâkimdir. Yani dilsel işaretler bölgesel bağlamlarından ve kodlamalardan oldukça yersiz yurtsuzlaştırılmış işaretler olarak belirli bir rejim tarafından yeniden yerli yurtlulaştırılan kaçış hatları oluştururlar. Yinelenebilirliğin dönüştürücü gücünün ve amaçlanandan daha fazlasını içermemesinin anlamı budur aslında (Barton 2003: 253).

Deleuze bir içkinlik filozofudur. Ona göre dil, bir içkinlik düzleminde gelişir. Dilin gösterenin aşkınlığı şeklinde algılanması Deleuze tarafından kesinlikle reddedilir. Ancak bu durum, Deleuze'ü, dili maddi dünyanın içine yerleştiren bir

dilbilimini desteklemekten ve bir dereceye kadar onu uygulamaktan alıkoymaz (Lecercle 2002: 1). Deleuze düşüncesinde tabakalar, olayların meydana geldiği düzlemler olarak görülür. Maddelerin oluşturduğu, yoğunlukların yakalandığı, tekilliklerin sabitlendiği yerlerdir buralar. Onlar akışlar ve kodlamalarla tamamlanan, bireyselleşme ve yersiz yurtsuzlaşma mekanlarıdır. Her katman bir tutarlılık düzlemidir. Bu tabakalaşma modellerinin altında ise dil vardır. Dil, sessel bir madde akışı, ses birimsel bir kodlama, dilsel ardışıklığın bir eklemlenişi, sözcükler zincirinin veya çizgisinin dolaştığı tutarlılık düzlemidir. Dil imgesi ilk bakışta tuhaf bir teorik yapı gibi görünen şeyi anlamlandırmamızı sağlar (Lecercle 2002: 23). Deleuze'ün dile yönelik görüşlerinin bir kapsamlılık niteliği taşıdığı söylenebilir. O, dilin genel olarak dünyaya, özel olarak da felsefeye bakış açımızdaki merkezi konumunu düşünmekle işe başlar. Bunu yaparken bir dilbilim modeli rolünü üstlenmekten itina ile kaçınır (Lecercle 2002: 90). Deleuze dilbilimi dışlamacılık, hiyerarşik yapılar dayatmak, formalizmle yorumlamanın neden olduğu günahlar, yanlış düzeydeki soyutlama ve genellemeler gerekçesiyle eleştirir. Bütün bunların temelinde yani dilbilime yönelik Deleuzecü eleştirinin altında politik nedenler vardır (Deleuze & Guattari 2000, ss. 38-39).

Yersiz yurtsuzlaşma kavramı kendisine hemen bir yerli yurtlulaşmanın dahil olduğu Deleuze ve Guattari'nin politik teorisinin temelini oluşturur. Yerli yurtlulaşma bir toplumdaki arzu ve madde akışlarının bölgesel kutlamalardan kaçtığı veya kurtulduğu süreç veya harekettir. Yerli yurtlulaşma ise bu kodu çözülmüş akışları üst kodlayan ve yeniden yapılandıran böylece yeni ve farklı bir bölgesel alan oluşturan bir süreçtir (Barton 2003: 252). Görüldüğü gibi burada politik süreçler tarafından belirlenen durumların varlığı asla inkâr edilemez. Böyle bir politik sürecin yinelenebilirlik yoluyla açığa çıktığına şahit oluruz. Çünkü yinelenebilirliğin imaları ve sonuçları onda her zaman bir dereceye kadar şiddet, dönüşüm ve değişim içeriyor. Bariz bir tekrar ya da alıntı olsa bile (Barton 2003: 231).

Deleuze'ün dilbilime yönelik eleştirileri, onun iki kusurunun evrenselleştirme ve soyutlama olduğunu söylemekle başlar. Dilbilim fenomenlerden yola çıkarak bunlardan soyutlamalar yaparak genelleştirmeler yaptığını iddia eder. Burada Kantçı bir tavırla karşılaşırız. Kant'ta olduğu gibi fenomenal çeşitliliğin soyut ve evrensel kategorilerin altına yerleştirilerek belirleyici yargılar lehine fenomenlerin ihmal edilmesi durumunun aynısı dilbilimin dilsel yargıları için de geçerlidir. Dilbilimin bu yaklaşımına karşı Deleuze dil alanında bir topoğrafya-hariticilik pratiğini savunur. Bu yaklaşım pratiğinde dil bir düzlem, içkinlik ve tutarlılık olarak ele alınır. Dilin heterojenliğine ve çeşitliliğine saygı duyulur. Böyle bir yaklaşım pratik dilin oluşum akımlarını belirli yapılar halinde dondurmaz. Dildeki kaçış hatlarını bir kanallar hiyerarşisi içine zorlamaz. Hepsinden önemlisi Deleuzecü böyle bir dil anlayışı, dilin canlı ve yaratıcı yönünü dışarıda bırakan ve dilbilimsel yöntemin de "bilimsel" yönü olarak belirleyebileceğimiz bir dışlamacılık durumunu dışarıda bırakır (Lecerle 2002: 70-71)

Dil araştırmalarında Deleuze'e göre önceden verili bir dili temel alarak başlayamayız. Dilde ifade, içerikten ayrılmaz. Önceden verili bir dilden ziyade rizomik olana dikkat edilmelidir. Bu rizomik olan ise değişen, belirsiz duyu konfigürasyonlarıdır (Stevenson 2009: 83). Dilde yapılacak seçimler ve oluşturulacak sıralamalar olmak üzere ikili bir sürece tabi olma vardır. Ayırma ve benzerlerinin seçimi, bağlantı ve birleştirilebilirin seçimi. Eğer dil birleştirici bir seçim olarak alınırsa ayrımlar kapsayıcı hale gelir. Bağlantılar artık konuşmanın akışı değil dil sürecini ilgilendiren yuvarlanan bir yürüyüşü takip ederek dönüşlü hale gelir (Stevenson, 2009, s. 84).

Deleuzecü dilbilim eleştirisinin felsefi temellerinin iki ilkeye dayandığı söylenebilir. Bunların ilki her türlü dilbilim gayretinin arkasında gizli ya da açık bir dil felsefesinin olduğudur. İkincisi ise dilbilimi destekleyen dil felsefelerinin tümünün bir temsil mantığına dayanıyor oluşur (Lecerle, 2002, s. 73). Deleuzecü dil analizleri ise şu alanlarla ilgilidir: Dilin sadece bir iletişim modeli olduğunun

eleştirisi. Dilin bir yapı yerine bir dizi toplumsal gelenek ve kültürel pratik olarak siyasallığının dilsel analiz ve pragmatizme yönelik bir yaklaşım olarak alınması (Barton, 2003, s. 236).

Deleuze dilbilimciler ve mantıkçıların dil sorununa anlamdan bağımsız yaklaşım biçimlerinin yanlış olduğunu söyler. Dilin gücü, belirli bir etki üretme işlevi ve kullanıma elverişli bir makina olarak ele alındığındadır. Ama elimizde meşru kullanımları belirlemeye muktedir ölçütler, kullanımı varsayımsal bir anlama havale eden gayrimeşru kullanımların bir aşkınlıkları varsa, anlam kullanım dışında bir şey değilse işte dil araştırmalarında aşkınlık yapılarının ortaya çıktığı yer (Deleuze & Guattari, 2020, s. 165).

Deleuze ve Guattari bir dilbilgisi kuralının söz dizimsel bir işaretleyici olmadan önce bir güç işaretleyici olduğunu savunurlar. Dilbilim eleştirileri de bu açıdandır. Dilbilim, dili bir çalışma nesnesi olarak ele alan bilimsel bir modelden hareket eder. Dil burada homojenleştirilir, merkezileştirilir, standartlaştırılır. Bir iktidar dili, bir ana dil, bir egemen dil haline gelen politik modelden hareketle ele alınır (Barton, 2003, s. 238). Oysa dil dediğimiz fenomen gücünü ve anlamını bunları destekleyen bağlam ve konteksten değil gündelik kullanımdan ve uzlaşım sal durumlardan kopma kapasitesinden alır. Uzlaşım sal kullanımlardan ve tekrarlanan bağlamlarda böyle bir kopuş, performatiflerin politik bir yönünü ortaya çıkarır. Dilin gücü kemikleşmiş, tortulaşmış olana, gündelik sıradan kullanımların tekrarına değil olağan dışı kullanımlara, sıradana karşı çıkmalarında yatar (Barton, 2003, s. 228).

Geneli itibariyle söz edimleri kuramında önemli bir yeri olan yinelenebilirlik ilkesiyle Deleuze'ün dikkat çektiği emir sözler yalnızca dil kullanımına ilişkin ortak hususiyetleri ve varsayımları paylaşmakla kalmaz aynı zamanda sosyal ve politik durumların inşasını teorileştirmenin tamamlayıcı yollarını sunarlar. Bu konuyla ilgili Derrida ise yinelenebilirliğin toplumsal yapıları ve bağlamları olduğu kadar dilin etik ve politik eylemlere yol açma ihtimalinin genel sonuçlarını da yapısöküme uğratar. Deleuze ve Guattari ise emir sözlere dair dinamik anlayışlarında söz

edimlerinin belirli sonuçlarının incelenmesi için ayrıntılı materyalist bir çerçeve sunarlar. Derrida yinelenebilirlik ilkesini politik olarak yani verili bir toplumu üretmenin, organize etmenin, düzenlemenin bir yolu olarak görür. Dolayısıyla ne kadar algılanamaz olsa da toplumsal beden ve beden politikaları zorunlu olarak şiddet içeren bir güçle istikrara ya da istikrarsızlığa kavuşturulur (Baktır, 2013, s. 107).

Deleuze dille ilgili bu durumu açıklar nitelikte birçok cümle kurar. Mesela dil inanılmak için değil itaati zorlamak için yaratılmıştır. Kelimeler asla birer araç değildir. İşçilere kürek ve kazma verir gibi çocuklara dil (Deleuze, 2013b, s. 49), kalem ve defter veriyoruz. Dil yalnızca özneleri tarafından kullanılacak ve yönlendirilecek bir ekipman değildir. Dil, özneler onu kullanıma sunmadan önce iktidar ilişkileri tarafından donatılır (Deleuze 2013: 49). Dil, onu kullanan öznelerin özneliği üzerinden çalışır ve dil özneyi belirler (Barton 2003: 237).

Deleuze ve Guattari'ye göre emir sözcükler dilin gramerinin ikili karşıtlıklarının imkânları kullanılarak bir emir kipi olmanın ötesinde dilin dünyayı düzeltme, hiyerarşiler yaratma araçlarıdır. Emir söz cümleler gizli ya da örtük bir şiddetin sahibidir. Onlar soru, rica, açıklama, tehdit, talep, istek gibi dilsel formlar içinde kendilerini gizlerler. Deleuze ve Guattari'ye göre toplumsal yükümlülük yaratan her ifade, her edim özünde emir sözcük hükmündedir (Çalıcı 2012: 15).

Derrida'ya göre konuşma tıpkı yazıda olduğu gibi yinelenebilir, aktarılıp ondan belli bir kesit alıntı yapılabilir ya da konuşma çoğaltılıp aşılabilir. Yani konuşmanın/ifadenin, tıpkı yazı gibi, bağlamından ve ifade edildiği anın tüm mevcudiyetinden bağı kesilebilir. Ona göre konuşma/ifade ve konuşanın yönelimselliğinin yinelenebilirliği, tekrarlanabilirliği alıntıyı ya da çoğaltılıp aşılabilirliği dışlamaz. Konuşmanın yinelenebilirliği/tekrarlanabilirliği, bu açıdan güvenli ve tarafsız bir iletişimin olanağını ortadan kaldıran bir şeydir. Konuşmanın yinelenebilirlik özelliği konuşmanın kesin ve net bir bağlamının olmamasına neden olur. Bağlam, anlamı kontrol eden bir merkez olarak alınmaz. Yönelim ise var

olmasına, mevcut olmasına rağmen bağlamsal olarak açığa çıkmaz. Bu anlamda iletişim dinamik, tekrarlar ve yer değiştirmeler, alıntılama ve yeniden yerine yerleştirmelerden oluşur. Dilde asla ustalaşamaz. Dil, bir saçılma ve yayılmadır. İletişim, uygun bir bağlam ve belirli bir niyetle garantili, ustalaşılabilir bir geçiş olarak kabul edilmez. Bu nedenle birinin ne demek istediğini veya ne düşündüğünü tam olarak aktaramayız (Baktır 2013: 105).

Deleuze ana akım dilbilimin dile olan evrenselci yaklaşımları yerine dil fenomeninin pragmatik olarak ele alınması taraftarıdır. Çünkü dil alanında pragmatik yaklaşımın avantajları vardır. Pragmatik yaklaşım dilin politik ya da mikro politik ele alınmasına çok uygundur. Ayrıca pragmatik yaklaşım dilin yetkin evrenselliği ve değişmezliğinin de tam karşısındadır. Ve yine pragmatik yaklaşım dilin içkinliği açısından arzu ve sözceleme gibi dile içkin yapıları dışsal ve soyut makinelere nazaran göz önünde bulundurulması açısından daha uygundur. Pragmatik yaklaşımda bir dilde birkaç dilin varlığı söz konusu olabilir. Çünkü dil, pragmatik yaklaşım açısından herhangi bir kelimenin dayanağını ya da söz dizimini bozan ya da çözen kaçış çizgilerinin de yeri olarak görülür. Dilde üslup dediğimiz kavrama karşılık gelen durum tam da burasıdır (Lecerle 2002: 159-160).

Austin ve Searle açısından söz edimleri kuramında, belirli sosyal kurumların ve sosyal durumların söz edimlerini oluşturduğu savunuluyordu. Deleuze ve Guattari ise bunun tam tersini savunurlar. Onlara göre anlamlandırma yoluyla belirli kurumlar ve durumlar dil tarafından oluşturulurlar (Baktır 2013: 108-109). Yine Deleuze ve Guattari edimsözel kullanımların belirli durumlarla sınırlandırılmaması gerektiği görüşündedir. Çünkü dilin edimsözel kullanımlarında, edimsözellerin kullanıldıkları bağlamlara göre değişen yeni ve başka sosyal durumlar, pekâlâ yaratılabilir (Baktır, 2013, s. 107).

Dolayısıyla Deleuze ve Guattari yine dilin yinelenebilirlik ilkesinden hareketle hem yazılı hem de sözlü etkileşimlerde daha sonraki bir başka ifadesel anlam durumlarının imkânı üzerinde dururlar. Ancak bu yeni imkân durumları, ifadelerin

belirli bir bağlam içindeki telaffuzlarını ya da ifadelerini kısıtlamaz. Herhangi bir özne, dilsel ve kültürel yetersizliği sebebiyle ya da kendine sunulan söz dizim biçimlerini kullanmadaki isteksizliği sebebiyle bir dilde yeni bir söz dizim, yeni bir metin, dilin yeni bir yersiz yurtsuzlaştırılması ve yeni bir yerli yurtlulaştırılmasıyla sözcelemlerin öznesi olduğu yeni ifadeler yaratabilir. Kendi diline yabancılaşabilir. Bu tür şeyler edebiyatta ve sanatta oldukça yaygındır (Baktır, 2013, s. 108).

Deleuze ve Guattari gösterenin merkeze alındığı yaklaşımlar yerine gösterge rejiminin merkeze alındığı ve gösterenin tiranlığının tarihsel görünüm biçimleri üzerinde (Lecerle, 2002, s. 15) yoğunlaşma yoluna gitmişlerdir. Onlara göre dilsel gösteren bir aşkınlık yoluyla çalışır. Oysa dil bir içkinlik düzleminde tarihselleştirilmelidir. Göstergenin gösterge sistemine bağlı dilin gerçek bir özelliği olan belirsizliği ile çok sesliliği bastırması engellenmelidir (Lecerle 2002: 79). Yani Deleuze ve Guattari'de olduğu haliyle bütün kodlama biçimleri, gösteren ve gösterilen ilişkisi bir kodlama rejimi olarak kişinin özgürlüğünü kısıtlayan, insanı pasifize eden durumlar olarak görülürler. Dolayısıyla Deleuzecü düşüncede sabit, değişmez bir dil anlayışı yerine kişileri kısıtlamayan değişim içinde ele alınan minör bir dil anlayışı geçerlidir (Say 2017: 377).

Ve yine bu minör dil anlayışıyla bağlantılı olarak Deleuze ve Guattari dilsel gramer kurallarının aslında bir iktidar kurma aracı olduğunu iddia ederler. Onlara göre gerçekliğe ve oluşa aykırı olarak gramer kuralları bir yapı etrafında algılanır ve yorumlanırlar. Bu bağlamda bir ana dilin olmadığı bile savunulabilir. Yalnızca hâkim bir dilin gücü ele geçirerek yaygınlaşmasından bahsedilebilir. Aslında burası çok önemlidir. Çünkü dilin varlığının kabulü, dilin kullananları açısından değişmez referanslarının bir kabulü demektir. Dahası bu değişmez referansların düşünceyi ve iletişimi etkilemesi de söz konusudur. Yani dilsel yapılar, politik angajman kuralları ile ilişkilerdeki sabit sistem araçlarıyla değerlendirilir ve yargıları etkiler. Ana dilin kabulü bu anlamda bir temelin kabulü anlamına gelir. Ama Deleuze ve Guattari için bütün temel kabulleri problemlidir (Say 2017: 390).

Deleuzecü düşüncenin böyle bir temelsizliğe yaptığı vurgu onun dil ve anlam anlayışının da merkezindedir. Deleuze'e göre anlam cisimsiz, karmaşık ve indirgenemez bir olgu olarak görülür. Şeylerin yüzeyinde, önermede var olan veya onun içinde gerçekleşen saf olay olarak anlaşılır (Barton, 2003, s. 236). Böyle bir tutumun yansımaları Deleuze düşüncesinde felsefe ile hakikat arasında kurulan ilişkide de açık bir şekilde görmek mümkündür. Şöyle ki Deleuze'e göre doğa bilimleri nesnel ve kesin bir maddeyi; gerçekliğin olgusal kısıtlamalarının farkında olan bir zihni varsayar. Edebiyat ya da edebiyatçı zihin ise böyle değildir. Burada gerçeklere değil yalnızca işaretlere inanılır. Hakikate değil yalnızca yorumun çoğulluğuna yapılan bir vurgu vardır burada. Dolayısıyla edebiyat, göstergelerin bilinçli ve açık deneyimlerinin ve bunların yorumlanmasının ilkelerinin formüle edildiği yerdir (Deleuze, 2016, s. 10). Buradan Deleuze, felsefe anlayışının genel karakteristiğiyle bir ilgi kurma denemesi yapar. Ona göre bu açıdan felsefe de bilim kadar önemli bir gayrettir. Çünkü işaretler, göstergeler, göstergelerle karşılaşma bizi düşünme dediğimiz şeye iten motivasyonlardan biridir. Ve bu haliyle düşünme, yorumlamadır (Lecerle 2002: 83).

Sonuç ve Değerlendirme

Dil, aktüel kullanımı itibarıyla temel amacı konuşanla dinleyen arasında tarafsız iletişimi kurmak olan bir fenomen olarak alınmalıdır. İfade ise kendini dilsel ögeler içinde gerçekleştiren yönelimsellik merkezli dilsel ögeler dizisidir. İfade, konuşanın inisiyatifinde gerçekleşirken bizzat dilin kendisi bir toplumsal uzlaşının ürünüdür. Anlam ise kullanım merkezli gerçekleşen ve dili kullanan öznenin özneleşme süreçlerinden asla bağımsız olmayan bir durumdur. Dolayısıyla dil fenomenini ele alma iddiasındaki her gayret dilin bu iletişimsel, bireye yönelik ifade ve anlam durumlarıyla birlikte dilsel sistemin toplumsal uzlaşma durumlarını doğrudan işin içine katması gerekir. Meseleye bu açıdan yaklaşan Deleuze anlamın, onu ifade edenin dışında var olmadığını iddia ederek anlamın kendi otantik koşullarına yoğunlaşılması gerektiğini savunur. Bu görüşünü, ifade ile ifade edilenin

birbirlerinden ayrılığının altını çizerek biçimde anlamın bir atfetme olduğunu söyleyerek, anlamın bir olay olması yönüne dikkatleri çekerek temellendirmeye çalışır. Anlamın bir olay olması onun statik bir sabitlik yerine bir oluş içindeki akışkanlığı çerçevesinde ele alınmasını mümkün kılar. Dolayısıyla Deleuzecü dil ve anlam konusu gönderen ya da alıcılar, ifadeler ya da gösterenler; bu ikisine ilâveten fenomenler dünyasının kökensel deneyimi olmak üzere üçlü bir ayrımla ele alınmaya çalışılır.

Deleuzecü dil anlayışında anlam konusuna bu çoklu bakışa karşın söz edimleri kuramı dilsel ifadelerin bağlamsal yönlerine dikkat çekmekle beraber edim söz edimlerinin evrensel, kuşatıcı bir sınıflamasıyla yetinip kalmıştır. Söz edimleri kuramının bu yönü, en çok eleştirilen yönü olmuştur. Çünkü dilde evrensel kapsamlı bir temsil durumunun ele geçirilerek belirlenmesi oldukça zor bir durumdur. Böyle bir gayret dildeki edimsellik durumlarının politik zorlayıcılığını gündeme getiren bir durumdur. Yani dilde, dilin sosyal ve kural yönetimli durumlarında sosyal yapıları, kurumları ve kültürel yapıları meşrulaştırmak olduğu gibi onları inşa edip belirli totaliter yapıların gündeme gelmesi de vardır. Bu da dil fenomeninin hiçbir zaman tarafsız olmadığı dilin bizzat kendisinin bir güç ve şiddet ürünü olduğunun itirafıdır. Hem söz edimleri kuramı hem de Deleuzecü dil anlayışı bu durumun farkında olarak dil fenomenini ele almaya çalışır. Aradaki fark Deleuzecü dil anlayışında bu durumların bir karşısında olma, bunlara bir direnme, dilin bu gücüne ve gücün bedenleşmesine karşı farklı yol arayışları varken söz edimleri kuramının yaptığı şey bedenleşmelerin biçimlerini, kurallarını ve evrenselci yapılarını ortaya koymaya çalışmaktır.

Söz edimleri kuramı özünde, dilsel ifade biçimlerini tespit ederek bu ifade biçimlerini evrenselleştirip genelleştirerek bir dil teorisi içinde sunma gayesindedir. Bunu yapmadaki temel amaç herhangi bir dilsel ifadenin bu belirli, evrensel, genel edim söz biçimi sınıflamalarından hangisine ait olduğunu anlamamıza yarayacak genel bir model ortaya koymaktır. Oysa Deleuzecü dil anlayışında ve Deleuze'ün

dilbilime yönelik eleştirileri iki kusuru ön plana çıkararak gerçekleştirir. Bunlar dilbilim çalışmalarındaki evrenselleştirme ve soyutlamadır. Deleuze burda Kantçı bir tavırla sergilenen evrensel kategorilerin öne çıkarılıp fenomenlerin çeşitliliğini göz ardı eden bir tavrı görür. Onun dil fenomenine yaklaşımını belirleyen şey heterojenlik ve çeşitliliğe duyulan saygıdır. Dolayısıyla Deleuzecü dil anlayışı söz edimleri kuramından farklı olarak dilin pratik yönüne vurgu yaparak dilsel oluşumları belirli yapılar halinde statik hale getirmekten kaçınır. Bu da verili bir dilin önceden belirlenmiş yapılarından değil de dilsel ifadeler ve bu ifadelerin içeriklerinden başlamakla gerçekleşir. Dolayısıyla dilsel ifadelerin gücü, onların formel yapılarıyla değil kullanım temelli muhatapta gerçekleştirdiği ya da ürettiği etkilerle belirlenir.

Austin ve Searle'ün ortaya koymuş olduğu söz edimleri kuramında sosyal kurum ve sosyal durumların önemi onların belli başlı söz edimlerini oluşturmalarından geliyordu. Oysa Deleuze ve Guattari'ye göre durum, bunun tam tersidir. Onlara göre belirli kurum ve durumlar, anlamlandırma yoluyla dil tarafından oluşturulurlar. Yine onlar edim sözel kullanımların belirli durumlarla sınırlandırılmaması gerektiği görüşündedir. Çünkü dilde sürekli başka türlü yaratımlar her zaman mümkündür. Bu başka türlü mümkün yaratımları Deleuze ve Guattari, dilsel ifadelerdeki yinelenebilirlik ilkesinden hareketle temellendirmeye çalışırlar. Çünkü bu ilke, dilsel ifadelerin belirli bir yapı ve kural içinde kısıtlanamaz olduğunun bir göstergesidir. Dilde farklı ifade, biçim ve kullanım durumları her zaman mümkündür. Dolayısıyla Deleuze ve Guattari'nin ortaya koyduğu dil anlayışı, dilsel bir sistem içinde kişinin, kişinin özgürlüğünün kısıtlanmasının, bireyin pasifize edilerek politik yapılarla baskılanmasının her zaman karşısındadır.

Art and Literature as a Possibility of Philosophy in The Early German Romantics

Summary

Abdulhan ÜNLÜSOY

Assoc. Prof. Dr.

İnönü University, Faculty of Theology, Department of Philosophy and Religious Sciences, Malatya, TR.

ORCID: 0000-0001-6585-9340

abdulhan.unlusoy@inonu.edu.tr

Introduction

In the early 20th century, philosophy chose the phenomenon of language as its field under the influence of both content and methodological problems. In this tendency in philosophy, referred to as the linguistic turn, certain relations were established between language and thought, language and the world, and it was believed that philosophical problems were fundamentally a language problem with a completely factual understanding of language. According to them, the solution to existing philosophical problems was through making language precise. These thoughts, which determined the first forms of the type of philosophy we call Philosophy of Language, were accepted by many thinkers in contemporary philosophy and became the first examples of the Analytical Philosophy of Language tendency in philosophy.

Although the meaning they attribute to philosophy and their approaches to philosophical methodology are quite different from each other, both Searle and Deleuze's views on the field of language can be evaluated in the context of the influence of this latest trend in philosophy. The point that unites these two thinkers on this issue is that both of them oppose the problems created by the formal scientific methodology adopted by the logical positivist approach in the field of language. Indeed, the desire of Analytic Philosophy of Language to apply the understanding of language based on the formal scientific methodology to the field of social sciences has caused the authenticity of social phenomena to be damaged. This has resulted in their being addressed in a manner detached from context. Speech act theory is considered among the approaches that will tolerate the harms of positive scientific methodology in the 20th century and later periods. In this respect, speech act theory is among the basic and important trends of 20th century philosophy. This study attempts to establish a connection between the speech acts theory, which is among the important trends of 20th century philosophy, and the Deleuzian understanding of language.

According to the speech acts theory, it should be accepted that language is a fundamental indispensable phenomenon. At the same time, language is an institutional phenomenon. Language plays an important role in the establishment and continuation of social life and social institutions. In addition to this sociality of language, it should also be accepted that it is a system of values. In this respect, language transcends individual existence and is closed to all kinds of individual external interventions. The way to learn and transmit social and cultural life is through language. At the same time, language also has symbolic representation situations. Language is a form of symbolism. As the owner of these forms of symbolism, language has a feature of intentionality. These intentionality situations that language has are indicators that the phenomenon of language has a performative structure. Speech act theory generally presents an understanding of language that draws attention to this performative feature of language. The main purpose of speech act theory is to focus on the actual communicative function of language for this performativity. Speech act theory tries to investigate the possibility of neutral communication between the speaker and the listener in this respect. However, a distinction is made here between speech and expression in terms of intentionality. While convention is fundamental in speech, expression develops in the initiative of the speaker, centered on intentionality. In terms of these two aspects, language is a form of communication that is used functionally to achieve certain effects on the addressee through linguistic forms. In other words, the phenomenon of language is essentially an experience or a matter that should be taken as an experience.

The social aspect of language expressed above necessarily requires that meaning be addressed in terms of usage. In this respect, language should not be seen independently of the subjectification processes of the subject who uses the language. Because subjectification is a way of socialization. In other words, meaning is actually a function of subjectification.

From the perspective of Deleuzian thought, meaning should not be sought outside of what the proposition expresses. In other words, what is expressed is not outside of the expresser. This is a fundamental point. Because from the perspective of Deleuzian thought, we need to leave aside the discussions of whether there is meaning or not and focus on the authentic conditions of meaning itself. Deleuzian thought sees meaning as an attribution. In other words, meaning is an event. In this respect, meaning is not a fixity but a becoming.

Deleuzian thought tries not to approach language centered on the speaking subject. In terms of its general characteristics, Deleuzian thought is an effort to degrade the subject from its radical position. What it actually tries to do in the field of language is to approach language in terms of the system of expression itself. Therefore, according to Deleuzian thought, language is seen as the speaker creating certain results and effects on the actions of the listener. This aspect of language is attempted to be addressed in terms of the linguistic system.

Deleuzian Understanding of Language and Speech Act Theory: Similarities and Differences

From the perspective of speech act theory, language should be considered as a social and public issue. Because all issues related to meaning are social and public. Therefore, the field of language is a practical field. From the perspective of Deleuzian thought,

language and its use are complex and dynamic issues, and are more related to the practical field. However, Deleuze is a bit cautious towards language in this practicality. Although he does not harbor hostility towards language, he carries a distrust. The reason for this situation is that language is not only static and dynamic, but also the source of human illusion and human responsibility. According to him, language is also at the center of some negativities such as power and power relations. Therefore, according to Deleuze, caution towards language is necessary.

In terms of speech act theory, both Austin and Searle have been interested in a classification of speech acts in the field of meaning and have tried to put forward a universal hypothesis that emphasizes the contextual nature of linguistic expressions. This aims to capture an ideal spoken language, a comprehensive context situation. In the Deleuzian understanding of language, some differences are presented by focusing on the principle of iterability/expressibility. Deleuze tries to address the paradoxes arising from the structure of meaning and the conditions of the formation of meaning itself. According to him, meaning is tried to be evaluated in terms of degrees of effect and force. Meaning is the creation of an event. Meaning is a synthesis of feelings, values and actions. According to Deleuze, contrary to the classical understanding, meaning should not be addressed with the referents of propositions but with the subject or other conditions outside the propositions that express and establish them. According to Deleuze, language is a phenomenon that expresses active powers and concretizes them. In the Deleuzian understanding of language, language is supported by laws, rules and various fixities. But this happens within the framework of changes, speeds, intensities and lines of flight in a constantly changing world. This situation finds its expression in the Deleuzian concept of deterritorialization.

Just like in speech acts theory, in the Deleuzian understanding of language, instead of universalist approaches to language, emphasis is placed on the pragmatic approach to the phenomenon of language. Deleuze draws attention to some advantages in the pragmatic approach to language. Because the pragmatic approach in the understanding of language is quite suitable for the political or micropolitical approach to language. In addition, the pragmatic approach is positioned exactly opposite to the perfect universality and immutability of language. The pragmatic approach to language contains many advantages for the Deleuzian understanding of language.

In the Deleuzian understanding of language, we find an extreme interest in the political aspect of language. According to Deleuze, we can say that linguistic grammar and rules are actually seen as tools for establishing power. Because these rules are perceived and interpreted within a certain structure. This is a situation that brings the totalitarian effect of a certain dominant language to the agenda. The acceptance of the existence of language is, in a sense, the acceptance of these rules together with immutable references for the users of the language. In other words, linguistic structures are evaluated with the fixed system tools in relations with political engagement rules. Therefore, language has political contents and usage situations aimed at power.

Conclusion and Evaluation

Any effort that claims to deal with language must emphasize its communicative, subject-centered, and subject-specific meaning situations. In addition, it must also draw attention to the conventional and intentional situations of language within the linguistic

system. This is the fundamental issue that both speech act theory and the Deleuzian understanding of language emphasize in language studies. Both speech act theory and the Deleuzian understanding of language meet in a common goal in that they focus on the authentic conditions of meaning.

The first difference between the Deleuzian understanding of language and the speech acts theory is that while the speech acts theory draws attention to the contextual aspects of language, it tries to be content with a universal, comprehensive classification of illocutionary acts. The Deleuzian understanding of language, on the other hand, tries to address the issue of meaning in its dynamics from a multiple perspective. Another difference is that while the speech acts theory argues that certain social institutions and social situations constitute the speech acts theory, the Deleuzian understanding of language argues the opposite. According to it, what constitutes certain institutions and situations is signification or language.

Both systems of thought argue that language itself is realized based on this power and violence. They argue that one should be aware of this situation when considering language. The difference is this: In the Deleuzian understanding of language, there is a resistance to these situations. Speech act theory, on the other hand, tries to reveal the forms of embodiment of these powers in language, their rules and universal structures. In this respect, speech act theory essentially aims to identify linguistic forms of expression, universalize and generalize these forms of expression and present them within a theory of language. In the Deleuzian theory of language, there is an opposition to these universalization situations on the grounds that they are a kind of abstraction. According to Deleuze, every kind of universalization should be evaluated as ignoring plurality and diversity. Therefore, in the Deleuzian understanding of language, all kinds of heterogeneity and diversity are respected and all linguistic universalization efforts are rejected.

KAYNAKÇA | REFERENCES

- Akarsu, B. (1998). *Dil-Kültür Bağlantısı* (2. bs). İnkilap Yayınları.
- Austin, J. L. (2007). *Söylemek ve Yapmak: Harvard Üniversitesi 1955 William James Dersleri* (R. L. Aysever, Çev.). Metis Yayınları.
- Baktır, H. (2013). Speech Act Theory: Austin, Searle Derrida's Response and Deleuze's Theory of Order-word. *Epiphany: Journal of Transdisciplinary Studies*, 6(2), 100-111. <https://doi.org/dx.doi.org/10.21533/epiphany.v6i2.74>
- Barthes, R. (2005). *Göstergebilimsel Serüven* (M. Rifat & S. Rifat, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Barton, J. (2003). Iterability and the Order-Word Plateau: 'A Politics of the Performative' in Derrida and Deleuze/Guattari. *Critical Horizons: A Journal of Philosophy and Social Theory*, 4(2), 227-264. <https://doi.org/10.1163/156851603322398288>
- Çalıcı, S. (2012). Deleuze ve Guattari'de Dilin Yersiz-yurtsuzlaşması: Emir-Sözcüklerden Tercihler Mantığına. *POSSEIBLE: DÜŞÜNME DERGİSİ / JOURNAL OF THINKING*, 2, 6-27. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7419608>
- Çalıcı, S. (2019). Deleuze, Kant ve Ada: Hakikate Jeolojik Bir Yaklaşım. *ViraVerita (E-Dergi): Disiplinlerarası Karşılaşmalar*, 10, 268-286.
- Deleuze, G. (2013a). *Kritik ve Klinik* (İ. Uysal, Çev.; 2. bs). Norgunk Yayıncılık.
- Deleuze, G. (2013b). *Müzakereler: 1972 1990* (İ. Uysal, Çev.; 2. bs). Norgunk Yayıncılık.
- Deleuze, G. (2015). *Anlamın Mantığı* (H. Yücefer, Çev.; 1. bs). Norgunk Yayıncılık.
- Deleuze, G. (2016). *Proust ve Göstergeler* (A. Meral, Çev.). Alfa Yayıncılık.
- Deleuze, G. (2017). *Fark ve Tekrar* (B. Yalım & E. Koyuncu, Çev.; 1. bs). Norgunk Yayıncılık.
- Deleuze, G., & Guattari, F. (1993). *Kapitalizm ve Şizofreni 2 (Bin Yayla: Kapma Aygıtı)* (A. Akay, Çev.; 1. bs). Bağlam Yayınları.

Deleuze, G., & Guattari, F. (2000). *KAFKA: Minör Bir Edebiyat İçin* (Ö. Uçkan & I. Ergüden, Çev.; 1. bs). Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

Deleuze, G., & Guattari, F. (2020). *Anti-Ödipus: Kapitalizm ve Şizofreni 1* (F. Ege, H. Erdoğan, & M. Yiğitalp, Çev.; 4. bs). Bilim ve Sanat Yayınları.

Ferré, F. (1999). *Din Dilinin Anlamı* (Z. Özcan, Çev.). Alfa Yayıncılık.

Giddens, A. (2003). *Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları* (Ü. Tatlıcan & B. Balkız, Çev.). Paradigma Yayınları.

Goodchild, P. (1993). Speech and Silence in the Mumonkan: An Examination of Use of Language in Light of the Philosophy of Gilles Deleuze. *Philosophy East and West*, 43(1), 1-18. <https://doi.org/10.2307/1399466>

İnam, A. (2001). Hermenötik'in Anlam Dünyasındaki Tekabülleri: Mana, Te'vil ve Tefsir. İçinde N. Kara (Ed.), *Kur'an ve Dil-Dil Bilim ve Hermenötik-Sempozyumu* (ss. 81-92). Bakanlar Matbaası.

Lecerle, J.-J. (2002). *Deleuze and Language*. Palgrave Macmillan Publishers Limited.

Say, Ö. (2017). Deleuze ve Guattari'de Toplum ve Dil. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 9, 377-394. <https://doi.org/10.16947/fsmia.323397>

Searle, J. R. (2000). *Söz Edimleri: Bir Dil Felsefesi Denemesi* (R. L. Aysever, Çev.). Ayraç Yayınevi.

Searle, J. R. (2005a). *Bilinç ve Dil* (M. Macit & C. Özpilavcı, Çev.; 1. bs). Litera Yayınları.

Searle, J. R. (2005b). *Toplumsal Gerçekliğin Yeniden İnşası* (M. Macit & F. Özpilavcı, Çev.). Litera Yayınları.

Searle, J. R. (2006). *Zihin, Dil, Toplum* (A. Tural, Çev.). Litera Yayınları.

Stevenson, F. (2009). Stretching Language to Its Limit: Deleuze and the Problem of Poiesis. *Concentric: Literary and Cultural Studies*, 35(1), 77-108.

Thomas, D. (1996). It's Not What You Say, It's That You Say It: Speech, Performance, and Sense in Austin and Deleuze. *Philosophy & Rhetoric*, 29(4), 359-368. <https://www.jstor.org/stable/40237914>

Uslu, A. (2020). Anlamın Organsız Bedeni. *ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters*, 11, 115-139.

Uygur, N. (2001). *Dilin Gücü*. Yapı Kredi Yayınları.

Ünlüsoy, A. (2014). Dilsel Anlam Probleminin Searlecü Yaklaşım Bağlamında Performatif Açidan Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23(2), 63-79.